

Asia C-697/23

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

17.11.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Landgericht München I (Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

7.11.2023

Kantaja:

HUK-COBURG Haftpflicht-Unterstützungs-Kasse kraftfahrender
Beamter Deutschlands a.G. in Coburg

Vastajat:

Check24 Vergleichsportal GmbH

CHECK24 Vergleichsportal für Kfz-Versicherungen

CHECK24 Vergleichsportal für Sachversicherungen GmbH

CHECK24 Vergleichsportal für Krankenversicherungen GmbH

CHECK24 Vergleichsportal für Vorsorgeversicherungen GmbH

CHECK24 Vergleichsportal für Versicherungsprodukte GmbH

Pääasian oikeudenkäynnin kohde

Lainsäädännön lähentäminen – Direktiivi 2006/114/EY – Harhaanjohtava mainonta – 4 artikla – Vertailevan mainonnan sallittavuuden edellytykset – Vakuutuksia vertaileva portaali – Vertailun tekeminen arvostelu- tai pisteytysjärjestelmän avulla

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Unionin oikeuden tulkinta, SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymys

Onko direktiivin 2006/114/EY 4 artiklan c alakohtaa tulkittava siten, että tämän säännöksen nojalla sallitulle vertailevalle mainonnalle asetetut edellytykset voivat täytyä myös silloin, kun vertailu suoritetaan arvostelu- tai pisteytysjärjestelmän avulla?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Harhaanjohtavasta ja vertailevasta mainonnasta 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/114/EY, 4 artiklan c alakohta

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

Sopimattoman kilpailun estämisestä annettu laki (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, jäljempänä UWG), 6 §:n 2 momentin 2 kohta

Lyhyt esitys tosiseikoista ja pääasian oikeudenkäynnistä

- 1 Pääasian oikeudenkäynnin asianosaiset ovat erimielisiä lähinnä siitä, onko vakuutusten vertailu vertailuportaalissa ns. ”hinta-arvosanojen” avulla sallittua ja millä edellytyksillä se on sallittua.
- 2 Kantaja on suuren saksalaisen vakuutus konsernin emoyhtiö, jonka konserniin kuuluvat tytäryhtiöt tarjoavat niin ikään eri vakuutuslajien vakuutuksia.
- 3 Vastaajat kuuluvat yritysryhmään, joka ylläpitää internetissä suurta vertailuportaalia eli verkkosivuja, joilla tarjotaan käyttäjille (maksutta) mahdollisuus verrata erilaisia tuotteita, muun muassa myös vakuutustarjouksia, useiden perusteiden, muun muassa hinnan, mutta myös muiden perusteiden mukaan ja tehdä mahdollisesti tämän jälkeen sopimuksia tuotteiden tarjoajien kanssa.
- 4 Vastaaja 1) on (sateenvarjona toimivan) palvelimen haltija. Sivujen sisällöstä vastaavat yritysryhmän liiketoimintaa harjoittavat eri yhtiöt, jotka eivät ole sidoksissa toisiinsa määräysvalta- ja voitonjakosopimuksilla. Vastaaja 1) tarjoaa verkkosivut tältä osin liiketoimintaa harjoittavien eri yhtiöiden käyttöön. Vastaaja 2) vastaa moottoriajoneuvovakuutuksista, vastaaja 3) koti-irtaimistoa, asuinrakennuksia, yksityisoikeudellista vastuuta ja oikeussuojaa koskevista vakuutuksista, vastaaja 4) yksityisistä sairausvakuutuksista ja ylimääräisistä sairausvakuutuksista, vastaaja 5) kuolemanvaravakuutuksista,

tapaturmavakuutuksista, vapaaehtoisista täydentävistä eläkevakuutuksista, peruseläkevakuutuksista ja joustavista yksityisistä eläkevakuutuksista sekä työkyvyttömyysvakuutuksista ja vastaaja 6) kuolemantapausvakuutuksista.

- 5 Vastaajat ovat lähtökohtaisesti muodostaneet hintavertailua koskevan esityksen eri vakuutuslajien osalta saman mallin mukaisesti: sen jälkeen kun sivujen käyttäjä on tallentanut tietyt, osittain välttämättömät, osittain vapaaehtoiset perustiedot vakuutuksenottajasta ja halutusta tuotteesta ("suodattavat asetukset"), hän saa sivuilta antamiensa tietojen perusteella näkyviin (kyseisestä vakuutuslajista vastaavan vastaajan luoman) ns. hakutulossivun.
- 6 Hakutulossivu sisältää luettelon eri tarjoajien vakuutushinnoista. Siinä esitellään katsaus oleellisina pidetyistä asianomaiseen tarjoukseen liittyvistä tiedoista (vakuutuksenantajasta, hinnasta, mutta tiivistetysti myös hintoja koskevista yksityiskohdista). Lisäksi tietokentässä näkyvät vastaajien tuotenimien alla nimenomaisesti "hinta-arvosanoiksi" nimetyt tiedot. Siinä osoitetaan lukuarvo 1,0–4,0, jota edustavat tutut kouluarvosanat "erittäin hyvä", "hyvä", "tydyttävä" tai "välttävä".
- 7 Hakutulossivulla esitetään hintaluettelo tarjouksesta, joka kuvataan (yleensä) "hinta-laatu -suositukseksi", ja toisesta tarjouksesta, jota kuvataan nimityksellä "laatusuositus". Tarjoukset luetellaan tämän jälkeen lähtökohtaisesti järjestyksessä "alin hinta ensin". Asiakkaalla on kuitenkin mahdollisuus (painamalla vastaavaa näppäintä) saada tarjoukset myös eri järjestykseen: tarjoajien mukaan (eli aakkosjärjestyksessä), "paras arvosana ensin" tai "paras asiakkaiden antama arvosana ensin".
- 8 Kun käyttäjä koskettaa tietokoneen hiiren kursorilla tietokenttää, joka sisältää hinta-arvosanat (ns. mouse over- tai hover-vaikutus), kaikilla hakutulossivuilla avautuu ns. pop-up -ikkuna, joka sisältää hinta-arvosanoja koskevat perustiedot. Hinta-arvosanat perustuvat pisteytysjärjestelmään: useiden eri arvosteluparametrien avulla annetaan tiettyyn enimmäispistemäärään saakka pisteitä, jotka lasketaan yhteen kokonaispistemäärän saamiseksi. Arvosteluparametrit ja saavutettavissa oleva kokonaispistemäärä poikkeavat vakuutuslajien mukaan. Arvosteluparametrit kootaan (eri vakuutuslajien osalta erilaisiksi) kriteereiksi tai ryhmiksi. Kaikkien vakuutuslajien osalta kriteerit ja ryhmät sisällytetään moduulien "vakuutuksenantaja-moduuli" ja "hinta-moduuli" alle, missä yhteydessä myös kummankin moduulin painotukset (eli asianomaisten enimmäispistemäärien suhde) poikkeavat toisistaan. Kussakin arvosteluparametrissa on vihreä tai keltainen hyväksymismerkki tai punainen rasti. Ikkunan alla mainitaan, että nämä symbolit vastaavat arvosanoja "erittäin hyvä" (vihreä hyväksymismerkki), "keskiverto" (keltainen hyväksymismerkki) ja "keskivertoa heikompi/ei hyväksyttävä" (punainen rasti). Pop-up -ikkunoissa näytetään kunkin vakuutuslajin osalta joissain tapauksissa välittömästi kaikki arvosteluparametrit, joissain tapauksissa näytetään ensin vain eri ryhmät. Siltä osin kuin pop-up -ikkunoissa ei näytetä heti kaikkia arvosteluparametreja vaan

ainoastaan ryhmiä, yksittäisiin parametreihin voidaan tutustua nuolilla, jotka ovat kunkin ryhmän rivien alussa tai lopussa, sekä näpäyttämällä ryhmiä.

- 9 Landgericht Kölnin oikeudenkäynnissä, jossa vastaajina ovat vastaaja 1) ja vastaaja 2) (moottoriajoneuvovakuutus), kantaja esitti vuonna 2020, että hinta-arvosanavertailu on UWG:n 6 §:n 2 momentin 2 kohdan vastainen. LG Köln antoi 22.4.2020 tämän mukaisen (lainvoimaisen) tuomion. Vastaajat muuttivat sillä perusteella verkkosivujensa ulkoasua vakuutuslajin ”moottoriajoneuvovakuutus” osalta ja esittivät lisätietoja hinta-arvosanoista.
- 10 Vastaajat ovat tehneet pääasian oikeudenkäynnin aikana muutoksia myös muiden (nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaisten) vakuutuslajien osalta. Useimmat pop-up -ikkunat sisältävät nyt näpäytettävissä olevan tekstin ”hintoja koskevat yksityiskohtaiset tiedot”. Kun tekstiä näpäytetään, kantaja saa lisätietoja arvosteluparametreista ja lyhyet kuvaukset siitä, mitä on sisällöllisesti arvosteluparametrien pisteytyksen taustalla (esim. korvausosuuden ilmoittaminen tiettyjen lääketieteellisten palvelujen osalta).
- 11 Kaikki pop-up -ikkunat sisältävät tämän lisäksi esitettyjen arvosteluparametrien yläpuolella tai alapuolella näpäytettävissä olevan tekstin ”Lisätietoja hinta-arvosanojen selvittämisestä löydät täältä”. Kun tekstiä näpäytetään, avautuu uusi tietosivu, jolla esitetään tarkemmin, miten hinta-arvosanat annetaan. Kaikki tietosivut on rakennettu tältä osin lähtökohtaisesti samalla tavoin. Ensin esitetään yleisellä tasolla lyhyesti, mitä vastaajien hinta-arvosanat ovat. Tämän jälkeen toisessa jaksossa selitetään, mihin hinta-arvosanat perustuvat kussakin vakuutuslajissa, sekä kuvataan ja perustellaan ryhmittely ja arvosteluparametrit. Kolmannessa jaksossa selvennetään, miten pisteytys suoritetaan eli mikä todettu seikka johtaa mihinkin pistemäärään. Lopuksi esitetään, mikä kokonaispistemäärä johtaa mihinkin arvosanaan (pisteiden muuntaminen).
- 12 Hakutulossivuilla luetellut hintatarjoukset (eli niiden tarjouskentät) sisältävät joko alareunassa alaspäin osoittavan nuolen ja tekstin ”hintoja koskevat yksityiskohdat”, ”palvelua koskevat yksityiskohdat”, ”hintoja koskevat lisätiedot” tai oikealla puolella (näppäimen ”verkkotilaus” tai ”hakemus” tai ”eteenpäin” kohdalla) näppäimen, jossa on teksti ”yksityiskohtaiset tiedot” ja jolla käyttäjä voi saada lisätietoja. Yhteyttä hinta-arvosanaan näillä tiedoilla ei kuitenkaan ole.
- 13 Kantaja nosti 26.11.2020 päivätyllä kirjelmällä kanteen vastaajaa 1) vastaan. Kantaja vaati kieltotuomiota, vahingonkorvausvelvollisuuden toteamista ja oikeudenkäynnin ulkopuolella esitetyistä vaatimuksista aiheutuneiden asianajokulujen korvaamista. Kieltovaatimukset koskivat konkreettisia loukkauksia, joiden osoittamiseksi esitettiin niitä koskevia liiteasiakirjoja. Vaatimukset on kohdistettu hinta-arvosanojen esittämistä vastaan, siinä muodossa kuin ne ilmenevät hakutulossivuilla, mutta myös sitä vastaan, että hinta-arvosanat esitetään hakutulossivuilla yhdessä siihen liittyvien tietojen kanssa pop-up -näytöillä.

- 14 Kantaja laajensi kannettaan 20.11.2021 päivätyllä kirjelmällä ja ulotti vastaajaa 1) vastaan kohdistamansa kieltovaatimukset sekä vaatimuksensa korvausvelvoitteen toteamisesta – eroteltuna asianomaisen vakuutuslajin mukaan – koskemaan kulloistakin vastuussa olevaa liiketoimintaa harjoittavaa yhtiötä. Muilta vastaajilta se haluaa siinä yhteydessä myös tietoja, missä yhteydessä se liittää tietovaatimukseen toissijaisen vahingonkorvausvaatimuksen, mikäli tiedot ovat riittämättömiä.

Pääasian asianosaisten keskeiset väitteet

- 15 Kantajan mielestä se, että vastaajat esittävät ja antavat hinta-arvosanoja, merkitsee myös niiden mukautusten jälkeen, joita on tehty LG Kölnin antaman tuomion perusteella, UWG:n 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kiellettyä vertailevaa mainontaa. Hinta-arvosanat eivät ole tuotteen ominaisuuksia, eivätkä ne myöskään kuvaa sen hintaa. Kyseessä ovat pikemminkin puhtaat arvostelut, jotka eivät voi olla sallittuja vertailevan mainonnan kohteita. Vertailu hinta-arvosanojen avulla siten kuin vastaajat ovat sen tehneet verkkosivuilla on siten yleisesti kiellettyä. Hinta-arvosanat eivät myöskään ole, kuten vastaajat ovat väittäneet, ominaisuusvertailusta tehty laskutoimitus, koska vakuutussopimusten ominaisuuksia, kuten esimerkiksi vakuutuksen kattamia summia, ei voida laskea yhteen. Vastaajat laskivat yhteen ominaisuuksien sijasta ominaisuuksien subjektiivisia arviointeja. Siinä jätetään huomiotta lähtökohtainen ero tosiseikan ja sen arvioinnin välillä. Hinta-arvosanat antoivat kaiken kaikkiaan virheellisesti puolueettoman kuvan ja ne voivat hyvin todennäköisesti johtaa harhaan. Kantaja viittaa lisäksi kansalliseen oikeuskäytäntöön, joka koskee tuotteiden arviointia Stiftung Warentest -tuotevertailussa (erityisesti BGH GRUR 1997, s. 942) ja jonka mukaan arvosanojen taustalla on oltava neutraali, puolueeton ja asiantunteva tutkimus.
- 16 Vastaajat pitävät vertailua hinta-arvosanojen avulla lähtökohtaisesti ja myös tässä konkreettisessa tapauksessa sallittuna. Arvosanat ovat puolueettoman vertailun kokonaistulosta. Lopputulos perustuu kaiken kaikkiaan todennettavissa oleviin ominaisuuksiin. Yksittäisten arvosteluparametrien eli kunkin vakuutuksen ominaisuuksien ja niiden painoarvojen maininnan lisäksi ilmoitetaan hyvin yksityiskohtaisesti kaikki tarvittavat tiedot, joihin hinta-arvosanat perustuvat. Hinta-arvosanat ovat viime kädessä vain kokonaistuloksen sallittuja laskennallisia yhteenvetoja. Valitut arvosteluparametrit ovat tavoitellun asiakaskunnan kannalta vakuutuksen olennaisia, merkityksellisiä ja tyyppillisiä ominaisuuksia. Neutraliteetilla ei ole merkitystä UWG:n 6 §:n 2 momentin 2 kohdan yhteydessä.

Lyhyt yhteenvedo ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 17 Pääasian oikeudenkäynnin ratkaiseminen edellyttää direktiivin 2006/114 4 artiklan c alakohdan tulkintaa, jota voidaan selventää ennakkoratkaisukysymykseen saatavalla vastauksella.

- 18 Kantaja riitauttaa vaatimuksillaan vastaajien hinta-arvosanojen vertailun myös siltä osin kuin vertailu on sidoksissa käyttäjille arvosanoista annettaviin laajoihin tietoihin, jotka selventävät arvosanojen laadintaa. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin pitää tältä osin merkityksellisenä sitä, kielletäänkö UWG:n 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tosiasiallisesti arvosanojen vertailu vai ei. UWG:n 6 §:n 2 momentin 2 kohdan tulkinta riippuu puolestaan direktiivin 2006/114 4 artiklan c alakohdan tulkinnasta.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mielestä pistemäärä/arvosanat eivät koskaan anna sellaisenaan kuluttajalle hankintapäätöksen kannalta merkittävää tietoa vertailtavasta tuotteesta vaan vasta niiden vertailu muihin arvosanoihin. Arvosana ei voi edes käsitteellisesti olla direktiivin 2006/114 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettu tuotteen piirre. Lisäksi pisteytys tai arvosanan antaminen on aina subjektiivinen toimenpide, kun direktiivin 2006/114 4 artiklan c alakohdassa edellytetään nimenomaisesti puolueetonta vertailua. Vertailun puolueettomuutta vaaditaan todennettavuuden lisäksi, ja sillä on siten oltava siitä riippumaton itsenäinen merkitys. Toisaalta direktiivissä 2006/114 pidetään ilmeisesti vertailevaa mainontaa lähtökohtaisesti kilpailu- ja kuluttajapoliittisesti myönteisenä seikkana: kun siinä verrataan, kuten tämän direktiivin johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa esitetään, olennaisia, merkityksellisiä, todennettavissa olevia ja edustavia piirteitä ilman että se on harhaanjohtavaa, siinä annetaan kuluttajalle mahdollisuus saada sisämarkkinoilta mahdollisimman suuri etu. Tällaisen mainonnan luotettavuudelle asetettavat vaatimukset eivät siksi saa olla liian tiukkoja. Tästä syystä direktiivin 2006/114 4 artiklan c alakohtaan perustuvia edellytyksiä on ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen käsityksen mukaan tulkittava laajasti.